

Цеглина

КУПИТИ

Про книгу

«Цеглина» — вибране одного з найважливіших українських поетів XX–XXI століть Тараса Федюка. Книга містить вірші, написані упродовж останніх п'ятдесяти років: від ранньої, в дечому наївної лірики, до нових іронічно-скептичних текстів. Діалог з пам'яттю, пошуки своєї землі, втеча і неможливість втечі — основні мотиви поезії Федюка. «Цеглина» — як наріжний камінь, як стіна із зітертими фресками, що проступають, ледь засвітить сонце, як глина, з якої виліплено світ.

Брус
Бедок

ЦЕГЛИ

Тарас Федюк
цеглина
Вибране

Тарас Федюк
цеглина
Вибране

«Цеглина» — вибране одного з найважливіших
українських поетів XX–XXI століть Тараса Федюка.

Книга містить вірші, написані упродовж останніх п'ятдесяти років:
від ранньої, в дечому наївної лірики, до нових іронічно-скептичних текстів.
Діалог з пам'яттю, пошуки своєї землі, втеча і неможливість втечі —
основні мотиви поезії Федюка.

«Цеглина» — як наріжний камінь, як стіна із зітертими фресками,
що проступають, ледь засвітить сонце, як глина, з якої виліплено світ.

СЛІПІЙ ДОЩ

Я стою біля краплі дощу...
Хмара темна, як став без води.
Я приїжджий.
Тому і мовчу.
Вже навіки приїжджий сюди...
Рідна хата в небесній росі,
Сині вікна стікають униз.
Розумію в цій вічній красі,
Що нічого я ще не привіз,
Що земля
всюдисущою є,
Що не те
і не так я шукав...
Дощ обмацав обличчя моє
І пішов.
І, мабуть, не впізнав.

АСКАНІЯ-НОВА

1.

Червоний вечір, чорнозем і маки,
Червоним стелено заобрійні столи.
Могила — наче шапка Мономаха
І наче шепіт Мономаха — ковили.
Все як було. Орлів криниці поять.
Сліди копит, мов потьмяніла скань.
Лише вісімсотлітньою травою
Дорога заросла в Тьмутаракань.
Які степи! Які в степах веснянки!
Яка відсутність холоду і зла!
Природа — наче юна полонянка,
Що з Кафи із плюгавої втекла.
Червоний вечір, чорнозем і маки,
Червоним стелено заобрійні столи.
Могила — наче шапка Мономаха
І наче шепіт Мономаха — ковили.

2.

Повигорало. Суховії
Натанцювались досхочу.
Маленька хмарка — наче мрія
Про тепле марево дощу.
Все рідне тут. І все незвичне.
Дивлюся крізь липневий вар,
Як по дивах біологічних
Зоологічні мчать дива.
І трохи сумно, трохи вабить
І трохи кольори різкі...
Немов маленькі скіфські баби,
В степу застигли хом'яки.

■ ■ ■

Книжки і втома.
Списана сторінка.
Троянди запах б'ється у вікно.
Спить кіт, Кассіопея спить...
І жінка
Теж спить, укрита тінями і сном.
Встаю з-за столу.
Світло вимикаю.
Дивлюсь крізь шибку у травневий сад,
У сад вишневий,
де хрущі літають
І де впереміш із хрущами — зорепад.
Вікно відкрию. Зараз і навічно.
І поцілую у вуста прозорий сад.
Немов на світло,
на моє обличчя
Нічні важкі метелики летять.

■ ■ ■

І нарешті знов ця дивна мить —
Дощ при сонці.
Мокре надвечір'я.
Хмара, трохи більша від подвір'я,
Над подвір'ям теплим хлюпотить.
Я давно чекав, що буде так.
Сонце й дощ сплітаються в єдине.
Бігаємо вдвох з маленьким сином,
Небу підставляючи вуста.
Білі ноги в сивім спориші
Б'ються, як метелики великі,
І дзвенить прозоре листя липи
Над химерним плетивом душі.
Син замурзався у темно-синій грім,
Син замурзався у блискавку і вітер,
Дощ і сонце сяють понад світом
Сяєвом яскравим і дзвінким.
Це вона! Це знову дивна мить —
Дощ при сонці. Мокре надвечір'я.
Хмара, трохи більша від подвір'я,
Над подвір'ям теплим хлюпотить.

...

Прощай!
Поволеньки твій слід
Маленький краб у море стягне.
І твоє плаття недосяжне
Іскритиме, як ранній лід.
Дзвенітиме, як ранній лід,
Осінь і тривожне море.
Тепер, мабуть, уже нескоро
Теплішим стане білий світ.
Прибою біла пінна віть.
Дивлюсь вологими очима,
Як море в тебе за плечима,
Мов зламане крило, тремтить.
Пісок і осінь — долілиць.
Сліди торкає краб маленький,
І плаття, наче лід тоненький,
Мов кілька перелітних птиць.

ПОЛЮВАННЯ

Спочатку ходив сніг,
А потім ходив заєць,
А потім стелився лис,
А це уже я ходжу,
Гойдаючи сніг і ліс.
І лижі червоні біжать,
Неначе лисиці прудкі.
І мій недосвідчений пес
Жене мені тінь літака...

■ ■ ■

Пахне зеленою викою
І полином молодим.
Десь, за прадавньою звичкою,
Гуси рятують Рим.
Пісня з-над річки — панною,
Все про Дунай між степів.
Зорі великі падають
В горла малих солов'їв.
Кожна хвилина — подією,
Радістю і теплом.
Скільки всього несподівано
В ріднім селі збереглось.
Над невеликою нічкою
Час непомітно тече...
Гуси все тихше, за звичкою,
Щось там рятують іще.

ПОЕЗІЯ

У річці — срібна рибка золота
Виблискує сліпучими боками.
Всміхаюсь їй, загрожую руками,
А рибка невловима, як вода.
Усмішка впала з вуст. Уже на дні.
Вже й піт відносить в море течією.
А рибка плаває. Їй добре — нічиєю.
А я ловлю її у річці навесні.
Спочатку для забави. Просто так.
А потім все життя. І вже серйозно.
Упали роси. Потім зникли роси.
І жовтень поселився на листках.
Вже не до сміху. Холодом вуста
Звело.
І ось впіймав.
Ось пальці коле.
Виймаю — а в руках крижинка квола,
Неначе срібна рибка золота.

НА РОЗКОПКАХ

Скелет коня. Скелет меча.
Скелет вина в скелеті глека,
Яке привезене від греків
І яке випив, певне, час.
А поруч — птиця золота
У перетлілій кінській гриві.
Від Кия, Щека і Хорива
Тече свята Дніпро-вода.
І розумію глибину
Безсмертного життя і волі.
Могилами побило поле,
Мов градом — теплу ярину.
Але — живе. Та ще й цвіте.
Та ще й нема цьому зупину.
Над яром — ковилова піна
З червоних книг упала в степ.
Села далекого печать.
Під розчерком крила лелеки —
Скелет коня. Скелет меча.
Скелет вина в скелеті глека.

ВІДКРИТТЯ ПОЛЮВАННЯ

Тиждень в золоті плаває.

Літо бабине

В сирти складене.

І ріка не пливе —

Плаває

Із важкими качками

І плавнями.

В небі неплинному —

Ані вітру.

Більше синього,

Ніж повітря.

Зараз постріли

В воду кинуться,

Розлетяться качки

Бризками,

А дві-три

Понад кров'ю і рибами

Будуть бити підбитими

Крилами...

В небі неплинному —

Ані вітру,

Більше поглядів,

Ніж повітря.

...

Із пізньої гілки
до мене злети,
З холодної, вкритої мрякою гілки.
У полі ні жайворонка, ні сопілки,
Ні маків, ні мертвих безсмертників,
Тільки
Із пізньої гілки до мене злети.
Сьогодні у полі низькому — туман,
Безлюддя,
і можна спокійно летіти,
Крилом розриваючи версти і сіті
Осінньої мряки, якою сповитий
Сьогодні у небі низькому туман.
Мій клич нерозумний і мрії гіркі,
Свавільні думки і надійні печалі
Між хмари тонесеньку просинь проклали...
Із пізньої гілки злети,
Як злітали
Мій клич нерозумний і мрії гіркі.
Із пізньої гілки до мене злети,
З холодної, вкритої мрякою гілки.
У полі ні жайворонка, ні сопілки,
Ні маків, ні мертвих безсмертників,
Тільки
Із пізньої гілки до мене злети.

...

У лісі зима кришталева,
Сніги білосніжно мовчать.
По груди у нижчих деревах
Високі дерева стоять.
По синій лисичій дорозі —
Кущі та зайці молоді.
Рогатинами — на барлозі
Сміливі сорочі сліди.
Пребудь,
Чистота безперечна,
І холод, не видний ніде,
І слово, таке безконечне,
Як сніг, що уже не іде.

З ІВАНОМ ДРАЧЕМ В КАТАКОМБАХ

О дев'ятій двадцять шостій
Довгий потяг став як стій.
Ну, куди ти вранці гостя,
Ще й такого як такий?
Пропоную — Чорне море,
Синь його, і шир, і глиб...
Ну а він мені говорить:
— В катакомби не могли б?
...Ідемо, як неофіти.
Справа грот і зліва грот.
І, щоб нам не заблудитись,
Нас веде екскурсовод.
Швидко й завчено говорить
Про безсмертя і народ.
Справа нори, зліва нори,
Справа грот і зліва грот.
Ідемо у безгомінні,
В чорній темені ідем,
Головою — об каміння
І об виступи — плечем.
Тихо.
Тихо, наче хмара,
Наповзає в душу тьма.
А попереду — ліхтарик
Блимне, згасне — і нема.
І нікуди не подітись,
Тільки просто — слід у слід...
А смертельно заблудитись
Не дозволить чемний гід.
Шепіт видається криком,
Чоловіком — власна тінь...
...От і випало з великим
Поблукати в темноті.

■ ■ ■

Акація цвіте.
Вздовж моря і вздовж літа.
В густий зелений парк
Ліг вечір золотий.
І духовий оркестр,
Неначе гроно цвіту,
Яке упало з віт —
Оркестр духовий.
Цей пляжик приміський —
Екзотика суцільна...
Приїжджих — Боже мій,
Та і своїх — дай Бог!
Романтику морську,
Піратську і вітрильну
Пісками замело
І вкрив солоний мох...
Ну що ж... І пожурюсь.
І щось собі колишне
Поідеалізую під небом горілиць...
Лиш пригорща циган,
Як і колись, курличе
Над руки золоті
Сибірських молодичь.
Трьох греків вже нема.
Романтики скелетик —
Шаланда на піску,
В якій кефалі — нуль...
І тихо відплива
В Одесу недалеко
Старезний катерок,
Що зветься «Ліверпуль».

■ ■ ■

Борисові Нечерді

На захід ці птиці,
на захід, Борисе, летять.
Незатишні птиці, тривожні і темні ворони.
В Карпатах старих
їхні гнізда столітні стоять
Над світлі річки
і над чорні зруйновані схрони.
Зриваються з місця,
із міста, в якому вони
Всю зиму кричали
вночі на платанах лапатих.
Перезимували — і ось дочекались весни.
І ось відлітають. А нам іще довго чекати.
Ще поки проб'ється курортне світило між хмар,
Ще поки розквітнуть
у скверах сумних
абрикоси...
Прощайте, птахи! Проведе у степу вас вівчар,
А інший зустріне
у хмарнім гірським безголоссі.
Ви там закружляєте і заспіваєте там,
Аркан затанцюєте —
крила на крила —
по колу...
Над світлі річки, чорні схрони,
сільраду і поле...
Перезимували — і ось дочекались.
А нам...

■ ■ ■

Граків нема.
Лишилися собаки.
Стежок і вікон потьмянілий хор.
Підводою, набухлою від мряки,
В старий сільмаг
везуть вино «Кагор».
Сплив хліба запах
з поля до пекарні,
І там грузьке подвір'я вистеля.
Стоять дерева чорні, як паркани,
Стоять паркани
чорні, як земля.
Весілля відгули. Скінчилось свято.
Лише столи лишились де-не-де.
Вже скоро сніг
на цих столах щербатих
Свої наїдки срібні розкладе.
Як темна хмара,
вечір наповзає,
Пісні тягучі в небо пролягли
Сумні чомусь...
Веселих не співають.
Хоча «Кагор» вже, мабуть,
завезли...

■ ■ ■

Кінець листопада.
З лиманів — тумани солоні.
А з каменоломень —
Вітри зледенілі і злі.
Як білка в долонях —
Останні листочки у кроні,
Останнє багаття —
Як білка на чорній землі.
Акація темна
Воронячі гнізда гойдає,
Гойдають омелу
Високі важкі ясени.
І сутінки ранні, мов хмара,
Пливуть з небокраю,
І пахнуть снігами
Лапаті, як сніг, полини.
Із півночі — холод,
Із півночі — мряка навскісна,
І степ зачужів,
Одпустивши у вирій своїх...
Лиш зайшлого вовка
Голодна розгублена пісня
І зайшлого лося
Холодний загублений ріг.

■ ■ ■

Ця дорога, ця поїздка —
Справа сніг
і зліва сніг.
Шлях, неначе чорна риска
Під усім, що не зберіг.
Під озимими полями,
Під печаллю тих полів.
Під стовпами і дротами
Вздовж далеких хуторів.
І кому підрахувати
В сяєві яких мовчань —
Добровільні наші втрати
В буйних пошуках надбань!
Нікому.
Лиш степ Буджацький
Просто неба горілиць...
В наших душах щось чумацьке,
Щось від перелітних птиць —
Все у мандрах...
Все поблизько...
Все в бігах,
усе в боргу...
Ця дорога, ця поїздка —
Чорна риска на снігу.

ЕЛЕГІЯ

Упала вовча ніч
на сніг овечий,
Навпомацки у темінь брешуть пси.
Накину золоте руно на плечі
Край крапельки гарячої роси —
Немає світла. Свічка. Це буває.
Дроти старі. І їм далекий шлях.
Вогонь в печі козацької співає,
Дим на супутниках висить
і на зірках.
Після шляхів і станцій окаянних
Цей затишок — єдиний на віку.
Дві пари лиж синіють дерев'яних
У чорнім дерев'яному кутку.
Вечерю принеси. А замість чаю —
Налий вина, в якому — гіркота.
А там — вогню тихенько підспіваєм,
Якщо не обпечем собі вуста...

ПЕРШЕ КОХАННЯ

Нічого не було, крім слова «мила»,
І окрім слова «милий» — не було...
Мов зірка у воді,
Тремтіло тіло
Під платтячком розпущених волоссь.
Соми паслись.
Паслись круг них сомівни.
Нечиста сила — чистою була.
І цвіркуни великі, наче півні,
Кричали із далекого зела.
Нічого не було. Здригнулись руки.
Здригнувся край розпущених волоссь.
І щастя, що багато важче муки,
Необережно в небі зайнялось.
І ми необережно заспівали,
І почало світати у селі.
...Прокинулись. Прибігли. Поставали.
Зраділи, що застали. Загули.
Показують на нас
і твоє плаття,
Несуть його, як прапор, у село...
А я мовчав.
Мені б таке сказати!
А я казав:
— Нічого не було.

ЗРАДА

І поцілунків дуже тихий клекіт.
Сухі вуста. Гарячі і сухі.
У сітях ясенів — усі птахи,
Крім кажанів,
хрущів
і хмар далеких.
Як я люблю! Кімната невеличка.
Над ліжком — люстра круглого печатъ.
Освітлює мала несміла свічка
Лиш те, про що дозволено писать.
Засни, кохана, завтра день важкий:
На люди йти. Казати їм неправду.
Темно-зелений вітер, наче Вій,
У скло прозоре дивиться із саду.
Ми викрали свою терпку любов
У наших. Загалом, людей хороших.
Почнеться ранок. Буде важко, бо
Ми вдвох
удвох
залишитись не зможем.
Не плач.
Гірку сльозу назад верни.
Ти не коханка. Ти моя кохана.
...А в тому, що ось-ось почнеться ранок,
Нема ні крихти нашої вини.

...

По пам'яті дні перелічимо —
їх небагато.

Числом — наче білих останніх осінніх гусей.
Недовгим було наше щастя сліпе і затяте —
Від пізніх вечірніх вістей
до ранкових
вістей.

Нам губи горіли, нам руки гарячі горіли,
В Парижі співав нам
покійний один шансон'є.

Ми дуже недовго щасливі були і любили,
А потім роками боролись за щастя своє.
Боролись з усім: із обставинами і чужими
Жінками, які зустрічались нам двом у житті.
З моїми гріхами, а потім Бог знає з чиїми,
З моїми стежками, де верби ростуть золоті.
Нам губи горіли, нам очі холодні горіли,
Піском по обличчю — дрібні,
як пісок, викриття.

І ця боротьба, у якій ми себе не жаліли,
Бувала в житті,
і, бувало, ставала життям.

І ця боротьба —
наче сніг навесні із вершини,

Як поїзд, який відправляють зі станції Чоп...

Ми в цій боротьбі розгубили начала й причини
І врешті забули, навіщо вона і за що.

А дні перелічимо — їх небагато виходить,
Якщо навіть дуже повільно лічити
чи й зовсім мовчать...
Над полем осіннім,
над жовтим згасаючим
глодом,

Над щастям останнім,
згасаючи,
гуся летять.

ПОДОРОЖНІЙ

Кущі калини — мов півні.
Осіння путь. Село осіннє.
Погоди мокре чортovinня
На груди падає мені.
Це дощ?
Це сніг?
Чи це туман?
А може, просто сум, та й годі?
Із хат низеньких дим-добродій
В пожовклий стелиться бур'ян.
Отут, напевне, зупинюсь,
Отут, напевне, й заночую.
У шибку пальці защедрують,
Відчинять двері — посміхнусь.
Скажу про добрий вечір все.
І коротко — про ніч і холод.
І зовсім не скажу про голод,
Хоча про добрий вечір — все.
Господар теж в одвіт мені
Всміхнеться і ввійти запросить.
Віконце, мов маленька осінь,
Висить на біленій стіні.
І заночуєм за столом
Хмільні, але не від хмільного...
А завтра знов така ж дорога,
А завтра знов — таке ж село.

ВІД'ЇЗД. ПАРК ШЕВЧЕНКА

Що ж, прощай, південне місто,
Із бульварами чужими,
Де з потертих постаментів
В море дивляться чужі...
Дерибаси, Девогани
Разом з Дюками своїми...
Хто тут рідний,
хто засвітить
Свічку сиву край душі?
Тож прощай! Пройду востаннє,
Уперед простягши руки,
Я осліп між цих будинків
І від сліпоти прозрів.
А повз мене і крізь мене
Пропливають плавно Дюки,
Де не глянеш — Дюки, Дюки...
І немає Федюків.
Тож прощай. На залізницю!
Через парк глухий і дивний,
Щоби ще хоч раз поглянуть,
Як верба чорнозем п'є,
Як стоїть Тарас Шевченко,
Мов навіки заблудився,
А спитати про дорогу —
Так хіба дорога є?!

СТОРОЖОВА МОГИЛА

Сліпаки підмогильні
круг мене зійшлись,
І могильник ширяє
круг мене помалу...
І нікого немає,
крім діжки смоли,
І нікого нема,
крім старого кресала.
Я стою. Сам один. Я назустріч врагу
Чорним димом у небо
стелитимусь чесно.
Суховії у очі метуть пилюгу,
Яку піднято ще тогорічним нашестям.
Я — один. День і ніч. Навкруги — вороги:
У високій траві вершник скинеться часом.
Побратимів нема. Побратими з нудьги
П'ють горілку у Києві чи у Черкасах.
Я не кличу. Я знаю: це доля така —
Пильнувати кордони, смолу і кресало.
Тільки іноді раптом
здригнеться рука,
Як забачу орла, що летить небесами.
Чом забули?
Чому
не міняють пости?!
Кінь пропав у степу,
губи кров'ю припали.
Але очі лишилися...
Орді не пройти
Повз могилу, смолу і старезне кресало.
Бо мені за плечима
ростуть хутори,
Бо дівчата співають
і плаче дитина.

...Як підніметься дим —
підніміть прапори,
Піднімайте полки.
...І шукайте заміну...

ОЙ ЧИЙ ТО КІНЬ СТОЇТЬ

Ой чий то кінь стоїть
вночі у полі?
Чия то ніч
важка, немов земля?
Чия то зірка падає поволі,
Немов забитий птах
на битий шлях?
А все ж,
ой чий то кінь посеред поля?
Ой чий то лан, чорніючи, застиг?
Чиї то цвіркунята чорночолі
Виспівують на глинах золотих?
Але ж той кінь...
Він чий, стоїть, скажений,
Пасе свої копита в хащах вик?
Ой чий то ніж
ледь блима крізь кишеню,
Немов крізь хмару місяць-молодик?
Ой чий то шлях, як равлик, під горою,
Ой чий на нім
чужий нам чоловік?
Ой чий туман
тече до водопою
І чий в тумані
лебединий крик?

...

Тихі південні пейзажі —
Цвинтар, пшениця, лиман,
Дикі дороги і пляжі.
Хутір. Орел. Дельтаплан.
Вибалок. Гай еклектичний:
Сосни, акації, дуб...
Глинища зріз історичний,
Копанки глиняний зруб.
Це не опишеш словами...
Пензлі затерпнуть рясні...
Тільки сухими нитками
Вишитий на полотні
Можна цей степ уявити...
...Вишитий низзю бур'ян,
Вишитий сіллю
лиман,
Вишитий хрестиком
Цвинтар.

ПЕЙЗАЖ

Тільки черню — птахи,
Тільки сканню — дощі,
Хмара — срібна.
Кавказької, мабуть, роботи.
Тільки осінь ковзне
У червонім плащі
По стежині вздовж моря
Між містом і флотом.

Унизу, на піску,
Рятувальні човни.
Що врятуєш тепер,
Окрім листя і піни?..
А тепло потонуло,
І змито сліди,
І лелекам услід
Одлетіли дельфіни.

Що лишилось мені?
Що врятуєш тепер?
Цей пісок — іще тут,
Це каміння — поки що...
І сліпа темнота,
Що з холодних печер
Виліта воронням
В степове попелище.

Що лишилось мені?
Чари срібная креш...
Пісня пращурів і
Наша пісня убога.
Що лишилось мені?
Кілька урвищ і меж,
Дерев'яні хрести
І залізна дорога.

РЕКВІЄМ

На підлозі — затоптана хвоя...
Чорна стрічка... невичахлий плач...
Наче зашморг з мотузки товстої
На ослоні забутий калач.
Розійшлось поминальницьке свято,
Допили бурякове вино...
Лиш Ісус зазирає у хату,
Наче син городський у вікно.
Під іконою — вогник нешвидко
Ще горить, але вже відгорів...
На підлогу крізь місячну шибку
Місяць снігу свого насвітив.
На стіні — фотографії роєм,
На душі — напівп'яний копач...
На підлозі —
затоптана хвоя,
На ослоні —
забутий калач...

ВЕЧІРНЯ АКВАРЕЛЬ

Палає Дніпро, палає,
Горить вода і пором,
Немов лебедину зграю
Зарізали над Дніпром.
Неначе вона летіла
Уздовж весняної води,
І небо осточортіле
Гойдалось туди-сюди.
Верталась вузькими стежками...
І раптом
назустріч
згори
Змахнули кривими ножами
Зустрічні північні вітри.
Змахнули по горлу щосили,
Аж крівця
по крилах
стекла...
Виходить, що зграю убили,
Якщо вона
справді
була.

КУПИТИ